

УДК 633.11:631.559:631

Медяник С. С., здобувач вищої освіти*
Державний біотехнологічний університет
e-mail: medyanuk1214@gmail.com

УРОЖАЙНІСТЬ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД ПОПЕРЕДНИКА В УМОВАХ ПСП «ОАЗИС» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Значний вплив на вміст вологи у ґрунті в передпосівний період пшениці мають попередники. У Лісостепу попередниками пшениці озимої впродовж багатьох років був зайнятий пар, конюшина на один укіс, горох, вико-овес, кукурудза на зелений корм та ін.

Для отримання високої польової схожості та задовільного розвитку рослин при вході в зиму важливе значення мають строки збирання попередника і запаси продуктивної вологи, що залишились у ґрунті. Серед попередників озимої пшениці, які вивчались в 2012/13 і 2013/14 рр., найбільше вологи у ґрунті залишалось після гороху та сидерального пару (вика яра + гірчиця), значно менше – після пізніших попередників – гречки і сої.

В 2013 р. найвищий урожай по обох сортах було отримано після попередника горох: приріст сорту Відрада становив 0,42, а Олесі – 0,56 т/га до середньої по досліді. Найнижчий - по попереднику соя: – 2,3 і – 6,9 т/га відповідно сортів [1].

Найголовніше після соняшника — це поборотися з його падалицею навесні. Багато аграріїв збирають соняшник і відразу заганяють на поле сівалку з дисками. Але, коли ми робимо спочатку обробіток ґрунту або тяжкими, або середніми дисками на глибину 15-18 см, а потім сіємо, то отримуємо значно більший урожай озимої пшениці. [2].

Останні 4-5 років потепління клімату та розробка нових технологій зробили можливим посів пшениці після пізніх культур: кукурудзи, соняха, сої тощо. Важливо дотримуватись деяких рекомендацій стосовно посіву озимої пшениці після соняшника, кукурудзи, сої.

- Соя – оптимальний попередник, після котрого не потрібна обробка ґрунту. Сіяти озиму пшеницю можна прямо у рослинні рештки культури.
- Перед посівом озимої пшениці рекомендуємо у ранні терміни сіяти скоростиглі сорти та гібриди пізніх культур. На полях соняшнику краще проводити десикацію.
- Важливо дотримуватись рівня мінерального живлення озимої пшениці, давати стартову дозу добрив і захищати посіви з осені.
- Зберегти й накопичити вологу після соняха складно: олійна культура потужною кореневою системою тягне воду з глибини 3-4 метрів. Це знижує врожайність озимих зернових на 20-30% [3].

Завищена оцінка сої як попередника для озимої пшениці, можливо,

---

*Науковий керівник – Цехмейструк М. Г., канд. с.-г. наук, доцент

пов'язана з тим, що в минулому посівні площі сої в Україні були незначними (у 2000 році лише 61 тис га, нині орієнтовно 2,0 млн га), та й соя в багатопільних сівозмінах не вивчалася як попередник під цю культуру. Варто зазначити, що наразі досить неоднозначною і серед виробників є оцінка сої як попередника пшениці озимої.

Поширена точка зору, що соя, як попередник пшениці озимої, може замінити в сівозміні горох, не підтвердилася. В умовах Білоцерківської дослідно-селекційної станції найменше вологи (100,7 мм) залишалось після сої. Найвищу продуктивність пшениці отримано після попередника горох: врожайність зерна в сорту Відрада становила 4,41 т/га, а Олесі – 4,55 т/га. Приріст врожайності цих сортів, порівняно із середньою по досліді, становив 0,37 та 0,62 т/га відповідно, тоді як після попередника соя врожайність сортів, навпаки, зменшувалась на 0,28 і 0,63 т/га відповідно.

Однією з причин недостатньої врожайності озимої пшениці після попередника соя, може бути також явище алелопатії. Так згідно з дослідженнями, найменшу алелопатію проявляло пророщування зерна пшениці в борошні з соломи жита, найбільшу – в борошні з решток сої і соняшнику. Енергія проростання та схожість озимої пшениці у борошні з соломи сої становила лише 15%, тоді як після кукурудзи – 95%. Очевидно, що соя проявляє високу алелопатію під час проростання зерна пшениці.

В умовах західного Лісостепу найкращим попередником був напівпар, урожайність пшениці після нього становила 8,38 т/га; найнижчу врожайність отримали після сої – 7,80 т/га. Соя була найгіршим попередником для озимої пшениці [4].

Соняшник, як попередник для озимої пшениці, крім негативних наслідків, приносить ще й деяку користь. Наприклад, рослинні рештки, які залишаються після збирання врожаю, здатні повністю, чи частково зменшити вірогідність появи льодової кірки в зимовий період. Так як саме вона здатна пошкоджувати кореневу систему. Пожнивні рештки також виконують сонцезахисну та мульчувальну функції для озимини у весняний та літній періоди. Так як вони менш жорсткі, ніж кукурудзяні, посів озимини не ускладнюється. Також раннє збирання соняшника з полів робить можливим вчасне висівання нових продуктивніших сортів пшениці, завдяки чому значно підвищується її врожайність. Висіваючи озимину після соняшнику треба зважати на те, що після нього в ґрунті залишається велика кількість насіння, яке ще називають падалицею. Воно не заважає пшениці проростати, проте навесні та влітку необхідно обов'язково проводити обробку ділянок гербіцидами проти падалиці та бур'янів, адже якщо цього не зробити – через засмічення полів збирання врожаю значно ускладнюється.

Соняшник не лише поглинає у великій кількості поживні речовини та вологу, а й знижує вміст органічних речовин у верхньому шарі ґрунту. Саме тому виникає велика необхідність у внесенні органічних добрив для підвищення врожайності озимої пшениці [5].

На підставі експериментальних даних виявлено, що найбільш продуктивними є посіви пшениці озимої за розміщення її у сівозміні після чини

та вико-вівса на зелений корм. У сівозмінах, де попередником пшениці озимої була соя спостерігали зниження урожайності культури на 9,2–10,5 %, порівняно з кращими попередниками. Проте, зважаючи на невеликі посівні площі кращих попередників для розміщення пшениці озимої, доцільною є сівба культури після збирання скоростиглих сортів сої. Гіршими попередниками культури в досліді були соняшник та буряк цукровий. За сівби культури після цих попередників урожайність зерна пшениці озимої була найнижчою і становила, відповідно 5,17 і 5,23 т/га [6].

Мета і задачі досліджень. Мета досліджень полягала у вивченні сортів пшениці озимої залежно від попередника в ПСП «Оазис», с. Княжа Долина, Харківської області.

Полеві дослідження за темою дипломної роботи проводились в 2023-2024 рр. в господарстві ПСП «Оазис», с. Княжа Долина, Харківської області.

Матеріалом для дослідження використані два сорти пшениці озимої м'якої: Богдана та Малинівка, а також два попередники – соняшник і соя.

В середньому за 2 роки рівень урожайності в досліді для сорту Богдана становив 4,83 т/га, з різницею залежно від попередника – 5,11 т/га після соняшнику та – 4,55 т/га після сої, для сорту Малинівка – 4,78, 5,02 та 4,70 т/га відповідно.

Самий низький рівень урожайності обох сортів був за попередника соя – 4,55 та 4,70 т/га відповідно сортів. Застосування в якості попередника сої при вирощуванні пшениці озимої призводило до зниження урожайності культури на 0,56, т/га зерна у сорту Богдана та 0,32 т/га у сорту Малинівка.

Використана література

1. Бузинний М. В., Продуктивність пшениці озимої залежно від попередників. <https://www.agronom.com.ua/produktyvnist-pshenytsi-ozymoyi-zalezno-vid-poperednykiv/>
2. Алла Гусарова. Підготовка поля до сівби озимих зернових: фактори впливу. <https://superagronom.com/articles/412-pidgotovka-do-sivbi-ozimih-zernovih-faktori-vplivu>
3. Як вирощувати пшеницю після соняшника під гранстар? <https://agrodopomoga.com.ua/uk/news/kak-vyraschivat-pshenitsu-posle-podsolnechnika-pod-granstar>
4. Лихочвор В. В., Іванюк В. Я., Панасюк Р. М. Чому соя – не найкращий попередник під озиму пшеницю? <https://www.agronom.com.ua/chomu-soya-ne-najkrashhyj-poperednyk-pid-ozymu-pshenytsyu/#:~:text=У%20всіх%20наукових%20рекомендаціях%20підручниках,що%20позитивно%20впливають%20на%20ґрунт>
5. Анастасія Орловська. Пшениця після соняшника. <https://growex.market/blog/pshenicya-pislya-sonyashnika?srsId=AfmBOorlqWHDx9jOZDYgnSqrIrrqG28PxuEJHUB5PiQbw41Uo5ofXTWF>
6. Гангур В.В., Котляр. Я.О. Вплив попередників на поживний режим ґрунту та урожайність пшениці озимої в зоні Лівобережного Лісостепу України.

УДК 634.11:631.538

¹Мельник О. В., д-р с.-г. наук, професор

²Леус В. В., канд. с.-г. наук, доцент

²Муленок Я. О., канд. с.-г. наук, старший викладач

¹Уманський національний університет садівництва

²Державний біотехнологічний університет

e-mail: novsad@ukr.net, vitaliyleus@gmail.com, kravczova.190691@ukr.net

ВПЛИВ СПОСОБУ ВИРОЩУВАННЯ ОДНОРІЧНИХ САДЖАНЦІВ ЯБЛУНІ НА ПЛОЩУ ЛИСТОВОЇ ПЛАСТИНКИ

При закладанні інтенсивного саду яблуні важливу роль відіграє якість садивного матеріалу. Якісні саджанці повинні мати діаметр штамба не менше 12 мм із мінімум 5 бічними гілками [1]. Досвід і практика показує, що закладання садів інтенсивного типу кронаваними саджанцями істотно прискорює вступ у плодоношення та підвищує ефективність молодих насаджень. За кордоном для отримання саджанців такої якості застосовують спеціальні агроприйоми. Тому, вивчення та порівняння способів вирощування саджанців займає першочергове значення, та є актуальним питанням для сучасних розсадників [2].

Одним з показників росту надземної частини саджанців яблуні є фітометрична характеристика листового апарату, адже листок є основним синтезуючим органом рослини, що забезпечує ріст і розвиток саджанців яблуні, а отже впливає на якісні показники. За даними вчених Уманського НУС середня площа листової пластинки для яблуні зазвичай знаходиться в межах від 25 до 40 см² [3]. Виходячи з вищесказаного, потрібно якомога швидше сформувати таку площу листового апарату, щоб створити сприятливі умови для фотосинтезу. Площа листової пластинки у кінцевому результаті впливає на загальну асиміляційну поверхню, від чого залежить збагачення органічними речовинами і накопичення вегетативної маси саджанців, а отже і їх якісних показників таких як діаметр штамба та кількість бічних гілок [4].

Метою досліджень було порівняти формування площі листової пластинки саджанців яблуні залежно від способу вирощування та сорту.

Під час проведення досліджень використовували польовий, лабораторний і статистичний методи. Площу листової пластинки визначали методом “висічок” у партії не менше ніж з 10 листків без черешків [5]. Дослід закладено у чотирьохкратній повторності по 10 облікових рослин в повторності. Під час досліджень використовували сорти яблуні Глостер та Джонаголд вирощуючи їх трьома способами: окулірування, “спляче вічко” та зимове щеплення.

В процесі досліджень встановлено, що суттєвої різниці за показником площі листової пластинки між досліджувальними сортами не виявлено. У